

NI NEKROLOG, JE LE SPOMIN NA GORNIKA IN SAMOTARJA

Z ŽUROTOM V STENAH

JANEZ KRUŠIČ

Iz literature in pripovedovanj prijateljev sem v tistih začetnih letih svojega gorniškega udejstvovanja izbral svoje vzornike: **Klementa Juga, Jožo Čopa**, pa tudi **Uroša Župančiča**. Z Žurotom sva se v prvih povojnih letih našla tudi v kamenitih rebah.

Škrbina v Zadnjem Prisojniku - Kriška grapa. - Stene v ledu in snegu. Plezali smo dve navezi, prvo je vodil Žuro. Hiteli smo, vsakršno varovanje pa je bilo iluzorno, saj je nekaj redkih klinov druga naveza večinoma izruvala brez kladiva. Čeprav z velikim tveganjem je Žuro preplezal težka, poledenela mesta res mojstrsko. V manj kot dveh urah smo bili zunaj. Še prečka za Cerkvenim stolpom nad steno Razorja in sestop po Kriški grapi z nekaj spusti ob vrvi. Pod grapo je Žuro odvihral v dolino. Tisti dan ga nismo več videli.

Rigljica. - Zvečer, ko je sonce tonilo tam za trentarskimi gorami, smo si nasmejani segli v roke z Žurotom in **Vodebom** na vrhu Rigljice. Čakal nas je še nelahek sestop po severozahodnem grebenu proti Kurjemu vrhu v mraku oziroma temi. Le tri ure smo potrebovali za težavno smer.

Z Žurotom sva sredi popoldneva po službi v Železarni oddirkala iz Martuljka pod steno Rigljice, kjer naju je čakal Vodeb, ki je tja prišel zložno že dopoldne. Vodil je Žuro. Šli smo po tesni, večkrat prekinjeni sneženi grapi, v kateri sta se leta 1942 ponesrečila dva pomožna reševalca. Sledili so težavni kamini, žmule, plati, prevese - vse do vrha. Sicer smo bili navezani, vendar smo zaradi pomanjkanja časa lezli vsi istočasno, torej proti vsem pravilom plezalne tehnike in varnosti.

Pozno ponoči smo bili spet v Martuljku.

NEVARNO VPADNO KAMENJE

Severna stena Frdamanih polic. - Dne 31. avgusta 1933 sta preplezala v Severni steni Frdamanih polic novo smer Gradčana **Schinko** in **Bischofsberger**. Ocenila sta jo za vsaj tako težavno kot je centralna (Debelakova) v Špiku. Smer ni bila več ponovljena.

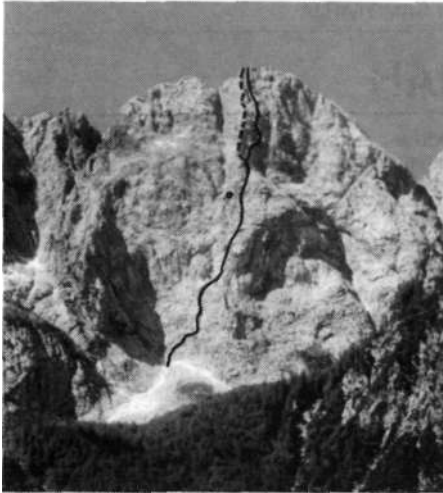
Še pred svitanjem smo z Žurotom in Jankom spešili iz koč v Martuljku proti knici Pod Srcem. Vrh plaznega stožca v vpadnici levega vrha Frdamanih polic smo se navezali. Žuro je seveda moral biti spredaj, čeprav je to leto bolj malo plezarij, kar se mu je tudi poznalo pri razpoloženju. Plezali smo zelo počasi, tudi v lažjem terenu. Stena postane navpičnejša, pre-

ide v centralno grapo in pelje v izpostavljene plati. Tam je Žurotov kratek zdrs ustavljal vmesni klin. Tehnično težaven visok previs z zarjavlim klinom prejšnjih plezalcev nam je s težavo le uspelo preplezati. Ko smo bili skupaj na ozki polički, je v prostem padu prižvižgal za pest debel kamen in se razletel med nama z Žurotom. Morda ga je sprožil veter ali pa gams nekje v vršnem pečevju. Iskali smo kritje, ki pa ga tam sploh ni bilo, kar so dokazovale številne bele lise na bližnjem pečevju. Dalje smo hiteli po lažjem, krušljivem terenu in prišli do markantne plitve votlinne, v katero smo postavili možica z imeni. V navpičnem rebu smo našli drug klin prvopristopnikov. Od tod dalje je bilo nekaj plati, poraslih z rušjem, travo in planikami, levo od naše smeri pa smo opazili v steni široko teraso, poraslo z rušjem. Takrat še nismo vedeli, kako prav nam bo prišla.

Po lažjem pečevju smo prilezli na značilno streho v srednjem delu stene, ki ni pretirano strma, je pa precej obtolčena od vpadnega kamenja. Po dveh vrvnih dolžinah smo bili na slemenju strehe, ki se na drugi strani grezi prepadno v grapo. Duškali smo in postavili možica. Bilo je že pozno popoldne - neverjetno, kako beži čas. Po opisu moramo malo pod slemenom desno v plitev žlambor s prečenjem strme stene. Žuro je dvomil v možnost prehoda, vendar je poskusil, pa je po petih do šestih metrih odnehal. Čudno, da na tako težkem terenu prva plezalca nista pustila nobenega klina!

NEPOTREBNI REŠEVALCI

Poskusil sem še jaz - šlo bi naprej, čeprav težko. Toda do noči je bilo le še malo časa. Bivakirali bi v gladkih plateh. Ne, vrnili smo se nazaj na streho in sestopili vsaj še tri vrve dolžine do široke terase z rušjem. Žuro je bil brez volje - hotel nama je kar sam uiti prek glavne grape proti Potočnikovi smeri. Bal se je svojega prvega bivakiranja. Z Jankom mu tega seveda nisva pustila. Na terasi sva nabrala suhljadi in kmalu je veselo zaplapolal prijeten ogenj. Žuro je skoraj ves čas molčal; dejal je le, da ne bo več plezal. Nisva mu verjela - preveč je zrasel z gorami. Zaradi varnosti smo se privezali k rušju, da se kdo v dremavici ne preseli v večnost. Od časa do časa smo prilagali ognju suhljad, da je visoko vzplamtelo in da je plamen rdeče ožaril navpično steno nad nami. Nič nismo pomislili, da smo s tem vznemirili domačine v dolini, predvsem prometnika na

Severna stena Frdamanih polic - polna črta: smer Schinko-Bischotsberger 31. 8. 1933, črtkana črta: izstopna varianta Ž-S-K 13. 9. 1948, krožeč: bivak Ž-Š-K 12.-13. 9.

Foto: Jaka Čop

postaji, ki je mislil, da je nesreča in je oddal znak SOS.

Alarmiral je jeseniške gorske reševalce, ki so nato že ponoči prišli v Martuljek in dajali svetlobne signale na naše dozdevne znake SOS. Mi tega seveda nismo opazili, saj nas ni dolina prav nič zanimala. Šteli smo le ure do dneva, gledali zvezde, dremali in se greti. Ni nam bilo hudega.

Počasi se je le zasvitalo, okoliške gore so dobile svoje prave oblike. Prav ko smo hoteli nadaljevati vzpon, smo zagledali spodaj v zatrepu Pod Srcem skupino ljudi. Reševalci! Kmalu smo se lahko sporazumevali: »Ali je nesreča?« - »Ne, vse je v redu!« Za podkrepitev sem še veselo zavriskal, da je odmevalo od sten. Spodaj pa je nekdo krepko zaklel; pozneje sem zvedel, da je bil **Gandi**. Vendar domnevam, da mu ni bilo žal takega razpleta; toliko zlobe mu nisem prisodil.

Začeli smo plezati; tokrat sem sam vodil navezo, kajti počutil sem se odlično. Tembolj, ker sem varovanje zaupal Janku, ki je bil sposoben, požrtvovalen prijatelj, kakršnih je le malo. Hitro smo bili na slemenu strehe in tam smo se posvetovali: ali naj gremo desno po smeri Avstrijcev ali naravnost navzgor. Žuro sploh ni hotel odločati in tako sva z Jankom izbrala drugo možnost.

VESELI DO PREŠERNOSTI

Lezli smo izpostavljeno nad grapo, prek kamina na prvi stolpič v razu, nato je bil previs, strm žleb, drugi stolpič in nato nam je bilo malo lažje. Toda glej, megle so se začele oprijemati bližnje Rušice, nato tudi naše gore, dokler ni izginila v

zopni sivini. Začelo je deževati in nas pridno namakati. Pa smo morali naprej, kajti vrnitve ni bilo več. - Nad nami se je izoblikoval oster, na obe strani prepaden rob, podoben ladijskemu klunu. Tam je bila luskastra krušljiva skala, visoka dolžino vrvi. Več klinov mi je od tod omogočilo težaven prehod. Temu je sledil vse lažji teren do možica na zahodnem vrhu.

Temeljito namočeni, a veseli do prešernosti smo si segali v premrle roke - sredi dopoldneva. Mokri, a srečni smo se vrnili v dolino.

Misel: Čas in spoznanja opravijo svoje. Svetli vzorniki potemnjijo, ugasnejo. Ostanejo le resnični, pravi prijatelji.

1. Škrbina v Zadnjem Prisojniku (delno Jugova smer)-Mlinarica-Kriška grapa; plezali Župančič, Bizjak, Gorjanc, Krušič 31. 3. 1946; prvi zimski vzpon.
2. Severna stena Rigljice-Mariborska smer; plezali Župančič, Vodeb, Krušič 17. 7. 1946; prva ponovitev.
3. Severna stena Frdamanih polic (smer Schinko-Bischofsberger iz stopno varianto; plezali Župančič, J. Šilar, Krušič 12. in 13. 9. 1948; prva ponovitev.

Solo ženski Eiger

Vzponi v severni steni Eigerja so že od nekdaj pritegnili pozornost medijev in javnosti. Še pred kratkim je bil vsak vzpon prek stene atrakcija, dandanes pa pozornost zaslužijo le še nenavadni in pomembni vzponi ali spektakularna reševanja iz stene.

Tako pozornost je zbudil tudi prvi ženski solo vzpon prek te zahtevne alpske stene. *Catherine Destivelle* je 9. marca letos preplezala klasično, Heckmairovo smer. 32-letna Francozinja je znana že kot odlična športna plezalka in tekmovalka. Za vzpon je ob stalnem rahlem sneženju potrebovala 70 ur. Ta brez dvoma pomemben vzpon je v medijih razumljivo dobil visoke ocene in predstavlja nov mejnik v obsežni zgodovini te stene.

Alpinistke so se že pred tem aktivno vključevale v osvajanje te stene. Leta 1964, 26 let po prvem vzponu, je Estonki *Daisy Voog* uspel prvi ženski vzpon v mešani navezi. Pri prvem vzponu po japonski direktissimi leta 1969 je sodelovala *Michiko Imai*, pri češki direktissimi leta 1976 pa *Sylvia Kisilkova*. Leta 1990 je steno preplezala tudi prva Slovenka *Marija Frantar*.